

عنوان درس به فارسی: اصول و مقدمات تفسیر
به عربی: الالسس و المبادئ و القواعد لتفسیر القرآن الکریم
به انگلیسی: Principles and Rules of Exegesis of the holy Quran

اهداف:	مشخصات درس:
– آشنایی با مبانی، اصول و قواعد تفسیری و تفاوت آن‌ها با یکدیگر	نوع درس: تخصصی
– ایجاد توانایی سنجش عملکرد تفاسیر مختلف در به کارگیری مبانی، اصول و قواعد در جای خود	تعداد واحد: ۲
	زمان درس: ۳۲

دروس پیش‌نیاز:

فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

تعریف قرآن	کلیات
تبيين تواتر قرآن	
تفسیر	
تأویل	
تفسیر مآثور	
تفسیر به رأی	
مبنا	
اصل	
قاعده	بررسی و تبیین معنای لغوی و اصطلاحی مصطلحات پیش‌رو

و حیانی بودن متن، ترتیب، ساختار و الفاظ آیات و سور قرآن کریم به عنوان «کلام‌الله»	تبیین مبانی تفسیر قرآن
اختصاص علم به "اصل مراد از کلام‌الله" به خداوند متعال	
صحت و اعتبار بیان مراد خداوند از کلام‌الله در احادیث معصومین	
حجیت ظواهر قرآن کریم	
حجیت انواع دلالت‌های قرآنی مشروط به شروط آن	تبیین اصول تفسیر قرآن
تغایر ماهوی قرآن و قرائات (القرآن و القراءات حقیقتان متغیرتان)	
عمومیت و فراگیری خطاب قرآن و گستردگی مخاطبان آن (هدی للناس، بلاغ للناس)	
قابل فهم بودن قرآن برای همه مخاطبان آن (با اختلاف درجات و مراتب)	

هماهنگی بیان قرآن با انواع عوامل محیطی نزول آن در عین فرازمانی و فرامکانی بودن	تبیین اصول تفسیر قرآن
هماهنگی زبان قرآن (لسان عربی مبین) با زبان عربی عصر نزول و شعر و ادب جاهلی در عین خاص بودن و متمایز بودن	
تعیین‌کنندگی معانی مفردات قرآن به مثابه اساس تفسیر	
توجه به سیاق قریب و بعید و آیات نظیر (متناظر) در تفسیر قرآن	
توجه حداکثری به روایات تفسیری و استفاده از آن‌ها در محدوده‌ی شروط و ضوابط	تبیین قواعد تفسیر قرآن
توجه به جایگاه علم قرائات و دست‌آوردهای آن در تفسیر قرآن	
توجه به دست‌آوردهای علوم قرآنی و استفاده از آن‌ها در تفسیر قرآن	
قاعده سیاق: حاکم گردانیدن شواهد و قرائن موجود در سیاق برای انتخاب تفسیر صحیح	

ترجیح دادن تفسیر صحیح مآثور بر تفسیر به رأی ممدوح	تبیین قواعد تفسیر قرآن
قاعده جری و تطبیق: محصور نگرداندن آیات و عبارت قرآن به بعضی از وجوه و تفاسیر آن	
محصور نگردانیدن تفسیر آیات به تفسیر مشهور و اقوال دیگران	
التزام به سیر از ظاهر به باطن در تفاسیر باطنی و اشاری قرآن	
حاکم گردانیدن متن متواتر قرآن در تفسیر آیات در موارد اختلاف با قرائات	تبیین قواعد تفسیر قرآن
التزام به قواعد عربیت و علوم بلاغت در تفسیر آیات جز در موارد تمایز زبان قرآن	

حاکم گردانیدن معانی مناسب و دقیق مفردات قرآن در تفسیر آیات
التزام به دست‌آوردهای علوم قرآنی در تفسیر آیات مگر در موارد تعارض با مبانی و اصول
اجتناب از داخل گردانیدن اسرئیلیات و مانند آن در تفسیر قرآن
التزام به دست‌آوردهای مقبول و قطعی علوم بشری در تفسیر قرآن

تکلیف عملکردی

در هر جلسه برای هر یک از دانشجویان، یک تفسیر دوره‌ای و یک سوره کوچک تعیین شود و دانشجو بعد از هر جلسه با رجوع به متن تفسیر سوره، عملکرد آن تفسیر در به کارگیری مبنا یا اصل یا قاعده آموزش دیده در آن جلسه را، در جای خود بسنجد و در جلسه بعد به طور کوتاه ارائه کند.

راهبردهای تدریس و یادگیری

—

منابع اصلی (آموزشی)	کتاب آموزشی درس «اصول و مقدمات تفسیر»، مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، در دست چاپ	فهرست منابع
	<p>درآمدی بر تفسیر قرآن (اصول و مقدمات)، فقهی‌زاده، عبدالهادی، تهران، تلاوت، ۱۳۹۱ ش.</p> <p>اتجاهات التجدید فی تفسیر القرآن الکریم فی مصر، شریف، محمدابراهیم، قاهره، ۱۴۲۰ ق.</p> <p>اصول التفسیر و قواعد، العک، خالد بن صالح، بیروت، ۱۴۰۶ ق.</p> <p>أصول التفسیر والتأویل، السید کمال الحیدری، قم: دارالفراقد، ۱۳۹۲ ش.</p> <p>آل جعفر، مساعد مسلم و السرحان، محی هلال، مناهج المفسرین، قاهره، ۱۹۸۰ م.</p> <p>بابایی، علی‌اکبر و همکاران، روش‌شناسی تفسیر، تهران: ۱۳۷۹ ش.</p> <p>البیان فی تفسیر القرآن، خوبی، ابوالقاسم بی جا، ۱۴۰۱ ق.</p> <p>اتجاهات التفسیر فی القرن الرابع عشر، الرومی، فهد بن عبدالرحمن بن سلیمان، عربستان سعودی، ۱۴۰۷ ق.</p> <p>مقدمه فی اصول التفسیر، ابن تیمیة، احمد بن عبدالحلیم، بیروت: موسسه الرساله، ۱۴۱۸ ق.</p> <p>مناهج المفسرین من العصر الاول الی العصر الحدیث، محمود النقراشی، السیدعلی، قاهره، ۱۴۰۷ ق.</p> <p>هادوی تهرانی، مبانی کلامی اجتهاد در برداشت از قرآن کریم، قم: ۱۳۷۷ ش.</p> <p>اتجاهات التفسیر فی العصر الحدیث، محتسب، عبدالحمید عبدالسلام، بیروت، ۱۹۷۳ م.</p> <p>السبب، خالد بن عثمان، قواعد التفسیر، قاهره، ۱۴۲۱ ق.</p> <p>تفسیر القرآن الکریم اصوله و ضوابطه، العبید، علی بن سلیمان، الرياض: مکتبه التوبه، ۱۴۱۸ ق.</p> <p>دراسات فی اصول التفسیر، عبدالحمید، محسن، مغرب، دارالثقافه، ۱۴۰۴ ق.</p> <p>المدخل الی التفسیر، لنکرانی، محمد فاضل، قم: مرکز فقه الأئمة الأطهار (علیهم السلام)،</p> <p>منطق فهم قرآن، حیدری، سید کمال، قم: مؤسسه الإمام الجواد (ع) للفکر والثقافه، ۲۰۱۲ م.</p> <p>منهج اهل السنه فی تفسیر القرآن الکریم، متولی، صبری، قاهره، ۱۹۸۶ م.</p> <p>مناهج المفسرین، مصطفی، مسلم، ریاض، ۱۴۱۵ ق.</p> <p>...</p>	

۴	۳		۲		۱	ارزشیابی یادگیری
تکلیف درسی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☒	آزمون‌های نهایی ☒	آزمون‌های نوشتاری ☐	آزمون عملکردی ☐	میان ترم ☐	

